

kijk-Wijzer

Liggen wij op koers?

Dat is direct de vraag die bij mij opkomt als ik het thema lees van deze uitgave van DOORKIJK, want 'houd koers' (gebiedende wijs) veronderstelt dat wij op het moment van uitspreken al de juiste richting hebben gekozen. Anders zouden we het roer om moeten gooien (het thema voor de volgende keer!).

intro

Liggen wij op koers?

Maar hoe weten we dat we al op de juiste koers liggen? Zijn we er soms niet te veel van overtuigd dat wij al de juiste richting hebben gekozen? We komen hiermee gelijk op het cruciale punt van deze queeste. Want wat is ons richtsnoer? Zijn we ons wel bewust van onze blinde vlekken? Hebben we het wel goed gedaan tot nu toe, en hoe kritisch zijn we dan wel op onze eigen gedragingen? Dat is geen gemakkelijke vraag. Men zal goede raadgevers als vrienden moeten hebben. Mensen die je onverbloemd een spiegel voorhouden. Soms hebben we voor zo'n vraag een heel leven nodig om er antwoord op

te vinden. Zo'n richtsnoer, zo'n kompas moet je ook gebruiken samen met de omstandigheden waarin je verkeert. Want alleen een kompas gebruiken zonder je te bekommeren over de omgevingsfactoren maakt een slechte schipper van je. Je zult op de klippen

kunnen lopen of aan lager wal kunnen geraken, enz. Het blijft dus altijd 'schipperen'. Misschien moet ik zeggen, gelukkig maar. Daar worden we een beter mens van. Een mens is een sociaal wezen. We dienen rekening met elkaar te houden. Dat is geen offer, dat is een bestaansgrond van het menselijk bestaan. Maar soms gaat dat toch niet goed, omdat iemand geen rekening houdt met een/de ander, of te veel voor eigen voordeel gaat. Vaak loopt zoiets op de klippen. Die voorbeelden zijn er jammer genoeg in onze tijd te over.

Maar het is een oud gegeven. De verhalen in het Oude Testament gaan soms ook over dergelijke misvattingen en conflicten. Ds. Marthe de Vries tilt in haar inspirerende preek een tipje van de sluier voor ons op. Een oeroud intermenselijk probleem, maar zo herkenbaar. Het 'wij-zij' denken of het verwisselen van het 'mijn en dijn' veroorzaakt veel leed, en dat is niet louter een gevolg van de overtuiging van het 'ware geloof'. Ze haalt daarbij het verhelderende boek van Jonathan Sacks aan: 'Niet in Gods naam'. Beiden: boek en preek zeer lezenswaard! De toon is gelijk gezet: soms kunnen we moeilijk met elkaar samenleven. Leest u daarvoor het stuk: 'Houd koers, genoeg is genoeg', waarin geschreven wordt dat extreme rijkdom armoede in de hand werkt. Het geeft ons te denken. Maar ook kunnen we niet zonder elkaar leven, zoals het in het gedicht: 'Wie alleen loopt, raakt de weg kwijt' tot uitdrukking komt. Luisteren naar je innerlijk kompas kan je soms antwoord geven over jouw rol in het geheel. Een kritische blik naar jezelf, vaak komen we er niet aan toe, echter verduidelijkt dat maar al te zeer welke koers je zou moeten nemen. Leest u daarvoor het prachtig geschreven stuk van Ans de Graaf-Blokland! U ziet dat wordt aardig navigeren. Gelukkig hebben we bakens! Misschien geeft één of meer speldenprikken u ook stof om na te denken. Er ligt geen eenduidige route voor u klaar. Maar wat geeft dat ongekende mogelijkheden! Tegen de klippen op! Veel leesplezier!

HvdW

Maak een persoonlijk jaarplan, géén bucketlist. Want als je alles hebt afgevinkt, hoef je alleen nog maar dood te gaan.

Geloof het of niet

Hieronder kunt u delen van de preek lezen (van 6 mei 2018) van ds. M. de Vries, toen zij voorganger was in Wassenaar.

Nu is zij predikant in de Geertekerk in Utrecht. Hierin komt aan de hand van bijbelverhalen tot uiting wat koers houden kan betekenen, als je een bepaalde, haast vanzelfsprekende keuze maakt die eigenlijk niet bij je past. Dan dien je te luisteren naar je innerlijk kompas.

Geloofsthema's

Broedertwist

In Haarlem, de stad waar ik woon, was het gisteren groot feest: het oudste Bevrijdingsfestival van Nederland beleefde een fantastische editie: veel mensen, prachtig weer. Wij wonen vlak bij het festival terrein en zagen de opbouw van dag tot dag vorderen: hoe een bos wordt omgetoverd tot een groot festivalterrein met verschillende podia, eetgelegenheden en wat niet al. In alle feestelijkheden zou je bijna vergeten wat er aan die bevrijding vooraf ging: een oorlog op een schaal zoals we nog niet eerder gekend hadden, een stelselmatige vernietiging van grote groepen mensen, die ons nog altijd met afschuw vervult en ons vragen stelt: hoe kon dit, hoe was dit mogelijk? Het brengt ons ook bij het geweld, waartoe wij mensen toch telkens weer in staat blijken te zijn. De omstandigheden veranderen, de tegenstanders veranderen, de vorm waarin in het zich uit ook, maar de agressie verandert niet. Telkens weer laaien woede en haat op en staan mensen elkaar naar het leven. Juist in deze tijden houden we af en toe onze adem weer in: als er door regeringsleiders (te) grote woorden worden gebruikt, als er over en weer gedreigd wordt en er verbale spierballen worden gerold. En we voelen ons machteloos bij de enorme religieus geladen agressie in het Midden Oosten, waarbij onder het aanroepen van Allah de

meest vreselijke dingen lijken te zijn toegestaan. De agressie die ons ook hier in het Westen treft en onverhoeds, verwoestend toeslaat. Voor velen is het duidelijk: religie is de bron van alle geweld. Zeker van het geweld dat op dit moment in de wereld de boventoon voert. De haat-imams die oproepen tot geweld tegenover de ongelovigen, maar ook de fundamentalistische christenen die in Amerika de oorlogsretoriek aanmoedigen en voeden, of de fundamentalistische joden die in Israël nietsontziend zich steeds meer land toe-eigenen. Waar God voor de ene partij kiest ten koste van de andere. De verhalen van de broers die elkaar vanaf het begin in de haren vliegen: Kaïn en Abel, Ismaël en Isaak. Zie het verhaal van Jakob, die op een vreselijke manier zijn vader en zijn broer bedriegt en die toch de zegen ontvangt. Anderen verwerpen zich hiertegen en wijzen graag naar een tekst: mijn gebod is dat jullie elkaar liefhebben, zoals ik jullie heb liefgehad. Voor hen zit de agressie in andere godsdiensten en niet in het christendom.

Jonathan Sacks, de Engelse opperrabbin, houdt zich in zijn boek 'Niet in Gods naam', intensief bezig met het religieus extremisme en religieus geweld. Hij kijkt eerlijk naar zijn eigen religieuze traditie en hoe daarin daarmee wordt omgegaan. Zijn stelling is, dat geweld niet religieus is, maar algemeen menselijk. Zolang als er mensen bestaan is er geweld geweest, want de mens is een sociaal dier, dat in groepen leeft en met andere groepen in botsing komt over voedsel, territorium en water. Daardoor zijn wij zeer altruïstisch tegenover de mensen van de groep waartoe wij behoren en zetten wij ons af tegen de mensen uit andere groepen. Tegenover anderen kunnen mensen tot extreem geweld komen. Als het 'wij' scherp tegenover 'zij' wordt gezet; als wij onszelf als slachtoffer zien en de tegenstander demoniseren als de aanstichter van al het kwaad. In die gevallen kan religie een zeer brandbare set beelden en verhalen bieden die de vlam in de pan doen slaan.

Hoe moeten wij dan onze eigen religieuze verhalen verstaan? Zijn dat bronnen van geweld of bieden ze juist een tegenwicht? Jonathan Sacks zoomt in op de verhalen over broedertwist in Genesis, waarin agressie en geweld een rol spelen, al vanaf het eerste verhaal: Kaïn en Abel is een broedertwist met dodelijke afloop. Sacks legt in zijn exegetische de ingenieuze gelaagdheid van de verhalen bloot. In veel

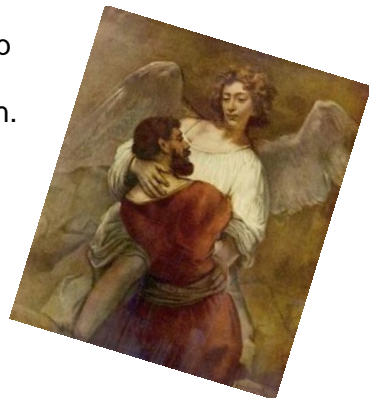
van die verhalen lijkt er een keuze te worden gemaakt voor een van de broers: God ziet Abels offer, maar dat van Kaïn niet. Jakob ontvangt de zegen, waardoor hij de lijn de aartsvaders en volk Israël wordt opgenomen en Esau niet.

Voor de mensen in de verhalen bronnen van conflict, maar de Godsfiguur wijst de andere weg. Dat gebeurt doordat naast het verhaal van de uitverkoren broer ook heel duidelijk het verhaal van de andere broer verteld wordt. Hij wordt niet terzijde geschoven, maar wordt vaak, juist door de manier van vertellen, zo in het licht gezet, dat wij ons emotioneel met hem verbonden blijven voelen. Het maakt dat wij niet ondubbelzinnig kunnen kiezen voor de ene of de andere broer.

Dat illustreert Sacks heel mooi met het verhaal van Jakob en Esau, waarin de spanning al vanaf de profetie bij hun geboorte is gegeven: twee broers, twee volkeren die met elkaar zullen strijden. En die strijd komt er: vooral doordat Jakob eigenlijk de plaats van zijn broer Esau begeert. Hij probeert op allerlei manieren de plek van zijn broer te bemachtigen, met als dieptepunt het ontstelen van de zegen van Isaak. Deze zegen, een belofte van macht en rijkdom, was voor Esau bestemd.

Het blijkt echter dat deze zegen Jakob helemaal niet past. Hij moet vluchten, omdat hij de woede en de haat van zijn broer op de hals heeft gehaald. En als hij terugkeert, na jaren van ballingschap, dan durft hij Esau eigenlijk niet onder ogen te komen. Jakob wilde Esau zijn, maar in het gevecht aan de Jabbok realiseert hij zich dat hij Esau niet is, dat hij de zegen die voor Esau bestemd was niet nodig had, omdat dat hij wel degelijk een eigen zegen heeft ontvangen van zijn vader. Op het moment dat hij wegvluchtte naar zijn oom Laban gaf Isaak hem nóg een zegen. De zegen die Isaak zelf van zijn vader had ontvangen: de belofte van het land en de nakomelingen. Het is de zegen van Israël. Dat wordt ook in vervolg zijn naam.

Dat is de zegen die bij hem, bij Jakob past: het kind dat gevoelig was voor de

traditie, dat ook wilde voortzetten. Het kind met de religieuze affiniteit.

Als Jakob Esau na de nacht bij de Jabbok uiteindelijk ontmoet, geeft hij zijn broer de zegen terug die hij hem onthouden had, de zegen waarin hem macht en rijkdom werd beloofd. Jakob geeft hem de rijkdom terug, in de vorm van de enorme kudde die hij hem cadeau doet en de macht, door zich voor zijn broer neer te buigen.

Een rijk en diepzinnig verhaal, dat ons oog geeft voor het verhaal van onze broer, maar ook oog voor onze eigen rol in het geheel. De kwetsbaarheid van broers en zussen: hoe je soms verlangt naar de aandacht die je vader of moeder aan je broer of zus geeft. Hoe je soms niet kunt zien wat jijzelf reeds ontvangen hebt, maar wel haarscherp ziet wat de ander heeft gekregen. Hoe je jezelf telkens weer met anderen vergelijkt: met je familieleden, met je vrienden, met je collega's.

Hoe je ook bij jezelf soms een scherpte bemerkt, omdat je eigenlijk jaloers bent. Dan opeens komt er een moment, waarop je hardhandig tegen de grens aanloopt. Waarop je gedwongen wordt om in te zien wat echt bij jou hoort en waarin je een ander probeert te zijn. Het moment ook, waarop je je realiseert op je eigen manier gezegend te zijn.

Het is ook een verhaal over de omgang van groepen mensen met elkaar, niet in vijandschap maar met ruimte voor elkaar. Ik realiseer me, dat dit lastig is om vol te houden, als de ene broer, de andere het bestaansrecht betwist. Toch geloof ik dat dit tegenwicht van ongelooflijk veel belang is. Wij moeten de religieuze schat niet laten opsluiten in het vernietigende keurslijf van het fundamentalisme, of dat nu christelijk, joods, islamitisch of boeddhistisch is. Daar wordt de ruimte versmald tot een wij dat zich bedreigd voelt door het zij.

De verhalen van de bijbel, verhalen van de broers, vertellen ons dat er juist ruimte is. Pas in die ruimte krijgt de broederlijke gestalte.

Wie alleen loopt raakt de weg kwijt

Wie alleen loopt raakt de weg kwijt,
alleen uit de gemeenschap komt de wijsheid.
Een hand alleen kan geen touw
om een bundel knopen
Wie alleen loopt raakt de weg kwijt
Wie dan valt,
heeft niemand om haar op te helpen.
Wie dan schreeuwt,
heeft niemand die haar hoort.
Wie alleen loopt,
gaat zwaar gebukt onder haar last,
niemand deelt haar vreugde of verdriet.
Wie alleen loopt raakt de weg kwijt.
Haar kola eet ze alleen.
Ze heeft twee voeten,
ze heeft alleen maar twee armen,
Ze heeft maar twee ogen.
In de gemeenschap
heeft ieder duizenden handen,
heeft ieder duizenden voeten,
loopt niemand ooit alleen.

Patrice Kayo, Kameroen (bron onbekend)

Ouderenpsycholoog André van Leijenhorst: “Noteer geen goede voornemens, maar concrete plannen om jezelf uit te dagen. Kijk elk seizoen of je nog op koers ligt. Op deze manier leef je bewust en evalueer je jezelf. Naarmate je ouder wordt, wordt de tekst daarvan korter. Dat is niet erg. De focus wordt essentiëler.

buitenstebinnen

‘Extreme rijkdom en armoede gaan hand in hand, vanwege de onrechtvaardige verdeling van welvaart..... Over armoede stellen we dus allerlei vragen, maar over rijkdom niet. Dat vind ik opmerkelijk..... Zou er ook een ‘rijkgrensgrens’ kunnen of moeten bestaan? En waar zou die dan moeten liggen?’

Houd koers: ‘genoeg is genoeg’

Ons vorige thema was ‘genoeg is genoeg’. Met het thema van deze keer wil ik daar nog even op voortborduren. Hoe kun je ‘koers houden’ in het genoeg is genoeg denken?

In Filosofie magazine van juni 2019 schrijft filosoof en econoom Ingrid Robeyns (hoogleraar ethiek aan de Universiteit van Utrecht) daar iets over. Zij heeft voor haar boek ‘Rijkdom’ het boek ‘Politica’ van Aristoteles herlezen. Aristoteles! Zo lang geleden.

In haar boek Rijkdom betoogt ze dat er met betrekking tot de ongelijkheid en rijkdom in onze samenleving nog wel wat te overwegen valt. Ze vraagt zich af ‘hoeveel ongelijkheid is nog verantwoord’? Oftewel: is het erg dat sommigen zoveel hebben en anderen niet. Haar antwoord is een volmondig ja! Die extreme verschillen vindt zij schadelijk voor mens en maatschappij. Zij zegt: *‘Extreme rijkdom en armoede gaan hand in hand, vanwege de onrechtvaardige verdeling van welvaart..... Over armoede stellen we dus allerlei vragen, maar over rijkdom niet. Dat vind ik opmerkelijk..... Zou er ook een ‘rijkgrensgrens’ kunnen of moeten bestaan? En waar zou die dan moeten liggen?’*

Als grens zou zij trekken waar extra geld zo goed als niets meer toevoegt aan iemands kwaliteit van leven. De grens tussen een goed en welvarend leven en zoveel hebben dat het geen verschil meer

maakt voor je menselijk welzijn en floreren (Nb. het misschien zelfs wel 'in de weg zit?')

In dit verband is het wel uitdagend om te lezen wat er in Exodus 16. 17-20 te lezen staat over het verzamelen van manna in de woestijn: *'De Israëlieten deden dat en verzamelden de korreltjes. De één verzamelde meer en de ander minder. Ze maten het in een gomer af. Mensen die meer verzameld hadden, hielden niet over. En mensen die minder hadden verzameld, kwamen niet tekort. Iedereen had precies zoveel verzameld als hij kon opeten. Mozes zei tegen hen: "Jullie mogen er niets van bewaren voor de volgende dag." Maar sommige mensen luisterden niet naar Mozes. Zij bewaarden toch een deel voor de volgende dag. Toen was het bedorven. Er zaten wormen in en het stonk.*

Ingrid Robeyns volgt Aristoteles na in zijn denken over economie. Voor hem was economie onderdeel van de ethiek. Zij zegt: *'Een belangrijk onderdeel van zijn ethiek was een helder onderscheid tussen doel en middel..... Een mens heeft als doel om een goed mens te worden, wat voor Aristoteles betekent: een goed leven te leiden. Dat betekende voor hem: een deugzaam leven..... bij deugden gaat het om de gulden middenweg tussen teveel en te weinig. In het geval van vrijgevigheid een deugd, die het midden houdt tussen de ondeugden gierigheid en spijzucht.*

De superrijken verwarren doel en middel. Aristoteles ziet geld als een handig ruilmiddel, dat je in kunt zetten om het goede leven te bereiken. Het gevaar van dit aantrekkelijke middel is echter dat het een begerenswaardig doel wordt.'

Aristoteles dwingt ons dus om doel en middel scherp te onderscheiden. Hij laat ons zien dat denken en praten over economie, eigendom, geld en commercie onderdeel van ethisch denken zijn.

Dat is nog steeds actueel in onze tijd waarin economische groei een doel op zichzelf lijkt te zijn. Het zou een middel moeten zijn om bijvoorbeeld zinvolle banen voor werkzoekenden te vinden en om eerlijke lonen te betalen, waarmee mensen in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

U en ik hebben natuurlijk ook wel onze tegenwerpingen als (redelijk) bemiddelde mensen. Eén ervan, 'ik heb mijn geld toch eerlijk verdiend met hard werken?' beantwoordt ze al in het artikel: *'Rijkdom is nooit alleen de verdienste van degene die het geld verdient. Niemand heeft een moreel recht op rijkdom Rijkdom is eerder het gevolg van de handelingen en de keuzes van een heleboel anderen. Wij kunnen welvaart creëren door op de schouders van de generaties voor ons te staan, de technologie en instituties die door anderen bedacht zijn.'* En wat te denken van toeval, het land waar je bent geboren, je gezondheid, je opvoeding. Die factoren hebben ook invloed op ons leven.

Nb. wat te denken van rijke CEO's e.d. (zie vorige Doorkijk). Zij kunnen zo rijk helemaal niet worden, als hun werknemers er niet waren, het land waar hun bedrijven zijn niet zorgt voor goede logistieke voorzieningen.

Quote: Ingrid Robeyns zegt: **'Ethische aspecten van het kapitalisme blijven totaal buiten schot'**

Evdw

Het is niet te geloven!, zelfs migranten en niet-Nederlanders maken aanspraak op de genade Gods!

Diaconale collecten

Inzamelingen voor het komende half jaar.

In ons blad kunt u steeds vooraf al lezen welke diaconale inzamelingen er gehouden gaan worden. We hebben echter nog niet alle informatie kunnen verzamelen, van Solidaridad (december) bijvoorbeeld weten we het thema nog niet. Daarom houden we het hier wat algemener. In de Nieuwsbrief geven we van te voren de actuele informatie.

13 oktober 2019 - De Voedselbank IJssel en Lek

Inzamelen: collecte en producten (te weten: vlees- en visconserven, toiletartikelen, pasta en rijst.

Gratis en gezond voedsel. In Nederland leven vele mensen onder de armoedegrens. Helaas óók in de gemeente Krimpenerwaard. De Voedselbank IJssel en Lek helpt deze mensen door ze tijdelijk te voorzien van voedselpakketten. Om onze klanten van voldoende eten te kunnen voorzien, werken wij samen met bedrijven, instellingen, overheden en particulieren. Zo zorgen we er samen voor dat armoede wordt bestreden.

De voedselbank IJssel en Lek is lid van Voedselbanken Nederland. In de gemeente Krimpenerwaard zorgen wij wekelijks voor voedselpakketten voor de aller armsten in onze samenleving en willen wij dat ze goed en gezond voedsel krijgen en er dus ook geen voedsel meer wordt weggegooid waardoor het veel beter is voor het milieu.

Tevreden klanten. Met veel vrijwilligers doen we elke week ons uiterste best om ervoor te zorgen dat onze klanten met een boodschappentas

vol gezonde producten tevreden naar huis gaan volgens de laatste inzichten in de 'schijf van vijf'.

Aan de kerken in de gemeente Krimpenerwaard wordt een bijdrage gevraagd voor een product van de maand dat niet standaard in een voedselpakket aanwezig is.

Ook worden wekelijks alle pakketten aangevuld met verse groenten, vlees en andere producten om zodoende iedereen te kunnen voorzien van een volwaardig pakket. Meer informatie:

www.voedselbankijsselenlek.nl

Een donatie kunt u ook overmaken: NL85 RABO 0320 3968 00

10 november – Domino

JE BENT ALTIJD WELKOM staat er met grote letters bovenaan hun website.

Op zoek naar een plek waar je je thuis voelt? Een huiskamer waar je even op adem kunt komen? Iemand om je verhaal aan te vertellen? Inloophuis Domino in Gouda is er voor iedereen die daar behoefte aan heeft.

Vanuit een christelijk sociale levensvisie, biedt Domino sociaal en maatschappelijk zwakkeren een plaats waar zij welkom zijn. Alle bezoekers zijn welkom, ongeacht religie of afkomst.

Het Inloophuis bindt de strijd aan tegen de eenzaamheid in onze maatschappij door een luisterend oor te bieden. Het is een unieke 'huiskamer'. Wie wil, kan vrijblijvend binnenlopen voor een kop koffie of thee, een gezellig praatje, een spel of zomaar. Vier keer per week wordt er bijvoorbeeld 's avonds een warme maaltijd geserveerd. Eén keer per week 's middags een seniorenmaaltijd.

De (betaalde) coördinator vormt samen met de (vrijwillige) stafleden de staf voor de vrijwilligers. De belangrijkste taak van de coördinator is het aansturen van de ruim 90 vrijwilligers.

Een donatie kunt u ook overmaken: NL88 INGB 0001 7732 45 t.n.v. Vrienden van Inloophuis Domino

25 december – Solidaridad BOTTOM UP!

Solidaridad is een internationaal opererende maatschappelijke organisatie. Zij brengen alle actoren uit de productieketen samen, van boer tot bedrijf, van arbeider tot consument. Met elkaar komen ze tot innovatieve oplossingen die de productie verhogen, maar minder schade toebrengen aan mens en milieu. Zo maken ze

de overgang mogelijk naar een duurzame economie, waarin iedereen - man of vrouw, arm of rijk - een bijdrage kan leveren. Met maximale voordelen voor ons allemaal.

'Wij geloven in een wereld waarin het evenwicht tussen productie en consumptie zo in balans is, dat iedereen voldoende te eten heeft. Wij geloven dat dit kan op een manier waarbij we respect hebben voor elkaar, voor de aarde en voor de generaties die na ons komen'.

De kerkenactie van 2019 gaat over eerlijke kleding. Lang niet alle kleding is eerlijk gemaakt. Is bijvoorbeeld de katoen van het t-shirt dat je nu draagt, op een milieuvriendelijke manier geteeld? En heeft de boer genoeg verdiend om zijn kinderen naar school te sturen? Hoe zijn eigenlijk de arbeidsomstandigheden in de textielfabriek? Het is ontzettend moeilijk om hierachter te komen. De meeste kleding kun je niet traceren naar de bron. Daardoor weet je nooit zeker of je kleding schade heeft toegebracht aan mens en milieu. Solidaridad is in Ethiopië een project gestart om hier verandering in te brengen. We werken aan een duurzame en eerlijke

kledingproductie, volledig traceerbaar van katoenplant tot kledingrek.

Modemerken halen hun kleding steeds vaker uit Ethiopië. Solidaridad werkt daar al jaren succesvol aan de verduurzaming van de kledingindustrie. Zo lukt het om samen

met fabrieksmedewerkers hun positie te versterken. Textielarbeider Achamachelesh Tezera volgde één van onze trainingen in leiderschap. Dat hielp haar om op te klimmen tot supervisor in de Telaje kledingfabriek in Kombolcha. Ze vertelt: 'Voorheen was er voor vrouwen geen kans om zo'n functie te bemachtigen. Als er een vacature ontstond, kregen mannen die functie altijd.' Tezera traint nu zelf 30 fabrieksmedewerkers én het management van de fabriek.

Een donatie kunt u ook overmaken: NL05TRIO0212185411 o.v.v Kerkenactie 2019

5 januari – Diaconaat eigen gemeente

2 februari – Stichting EcoTrust in India

De maand besteden we aandacht aan een 'eigen project'. Een eigen gemeentelid is daarbij betrokken. Dat is dit keer de St EcoTrust in India dat de heer Jan Kaat heeft aangereikt.

Eco-Trust richt zich primair op de zorg voor het kind met als doel kinderen, die vrijwel kansarm geboren worden, kansrijk(er) te maken. Daarmee wordt de kans op een gelukkiger leven vergroot. De kinderen worden voorzien van onderdak, voeding, kleding en educatie. Educatie bestaat zowel uit een opvoedkundige als educatieve component. Belangrijk hierbij is de zorg voor de natuur door het verschaffen van kennis over ecologie, zowel in theorie als in de praktijk. Het stelt de kinderen in staat de natuur in hun

woonomgeving, die door de jaren heen uit puur lijfsbehoud is weggekappt, weer leefbaar maken.

Hun ouders en grootouders leren van hun nageslacht hoe zij de natuur kunnen herstellen waardoor landbouw weer volop mogelijk wordt. Meer informatie vindt u via

<https://www.ecotrust.nl>

Een donatie kunt u ook overmaken:
Stichting Eco-Trust, IBAN: NL44
INGB000 5365753

15 (29 maart geen dienst?) maart – Duurzaam

Op zondag 29 maart is mevr. ds. Trees van Montfoort bij ons voor de Kruispoortlezing. Zij is onderzoeker, predikant en lid van de werkgroep Theologie. Kerk en Duurzaamheid.

Zij heeft in 2018 het boek geschreven: "Groene Theologie". Zij verwoordt hierin een andere kijk op natuur. Vanuit de Bijbel en de christelijke traditie benadrukt de auteur dat niet de mens centraal staat, maar Gods liefde voor heel de schepping. In haar boek geeft ze de verbinding aan tussen duurzaamheid en geloof, theologie en ecologie.

Voor de inzameling willen we hierbij aansluiten, maar we moeten dat nog verder uitzoeken.
U hoort nog van ons.

5 april – Voedselbank IJssel en Lek (zie bij oktober 2019)

Koers?

In 'Het roer moet om' van Stef Bos verwoordt hij hoe hij een bepaalde richting ziet in het doen en laten van mensen; hij vindt dat we teveel in onszelf zijn opgesloten. De koers moet verlegd, zingt hij..... deuren open voor elkaar, zoeken voorbij de grenzen van wat we kennen en denken. Hij doet een appel op ons om te zoeken naar ruimte, schoonheid, toekomst en samen.

Het roer moet om. De wind steekt op
De zeilen hoog. **De koers verlegd**
De ruimte om ons heen wordt kleiner
Wij zijn gevangen in onszelf
Ramen open voor ons denken
Deuren open voor elkaar
Weg met alle vooroordelen
Weg met alle ^{[[[}oorlogstaal

Het roer moet om. Het roer moet om
Het overzinbare verzinnen
Het onbenoembare benoemen
Het onverklaarbare verklaren
En altijd blijven zoeken voorbij de grens
Van wat wij denken voorbij de grens
Van wie wij zijn voorbij onszelf en wat we kennen
Een and're wereld, een nieuwe tijd

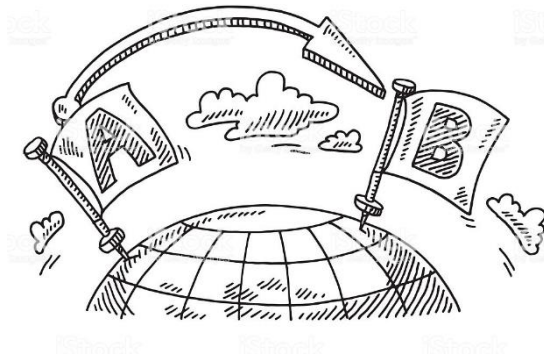
Het roer moet om. Het roer moet om
Het onverlangbare verlangen
Het onverzoenbare verzoenen
Het onbereikbare bereiken
En altijd blijven zoeken voorbij

de grens van wat wij denken
Voorbij de grens van wie wij zijn,
Voorbij onszelf en wat we kennen
Een and're wereld, een nieuwe tijd
Tijd voor ruimte, tijd voor schoonheid
Tijd voor toekomst, tijd voor nu
Tijd voor dromen, tijd voor samen
Tijd voor alles anders zien

Vanuit dat samen komt de wijsheid op om te weten waar je heen wilt.

Om met Patrice Kayo uit Kameroun mee te spreken: Wie alleen loopt raakt de weg kwijt, alleen uit de gemeenschap komt de wijsheid.' (Elders staat de complete tekst)

Evdw

Er zijn menselijke bewegingen over de aardbol die als gewenst dan wel ongewenst gelden: die van toeristen en die van migranten. Welke vindt ú ongewenst?

verkenning

'Het centrum van de spiraal symboliseert ons innerlijk, de plek waar wij heel diep verbonden zijn met onze innerlijke stem, met het goddelijke deel in ons. Hier weten wij, dat wij geborgen zijn, dat ons niets gebeuren kan, dat wij op God vertrouwen mogen'.

Koers van een spiraal

Het leuke van vakantie is dat er zomaar onverwachte ervaringen op je pad kunnen komen. Zo wandelden we laatst in Beieren, rondom de plaats Waldkirchen. Op het hoogste punt kwamen we aan bij de Karolikapelle, een kleine kapel, gebouwd in 1665. De 200 jaar oude lindenlaan er naar toe was op zichzelf al indrukwekkend en het uitzicht op het dal prachtig.

Op weg naar dit uitzicht stuitte we tot onze verrassing op een meditatiespiraal: een heg in spiraalvorm, aangeplant in 2007.

Acht teksten waren op grote tegels in de grond aangebracht, daar kwam je langs wanneer je de spiraal ging volgen.

De teksten nodigden uit om te pauzeren, na te denken, je op de weg naar het eigen midden te begeven, om uiteindelijk plaats te nemen (op een bankje) en de Schepping Gods te bewonderen. Langzaam en met aandacht lazen we de teksten, op weg naar het midden.

Graag wil ik ze hier met u delen. Zo onder elkaar geschreven leest het wellicht al snel als een opsomming. Maar stel u bij het lezen voor, is mijn suggestie, dat u in gedachten de wijde cirkel in wandelt om steeds meer naar het centrum te komen.

Hier komen ze:

- Waar kom ik vandaan, waar ga ik naar toe? Naar het midden
- Ik ben op de weg, door de wereld en de tijd
- Moge ik uit onrust en haast tot rust komen
- Vind ik, vanuit nood, verscheurdheid en onvrede, vrede?
- Ik twijfel, vraag, zoek, hoop
- Dankbaar geniet ik van de lichte en zonnige dagen in mijn leven
- Mijn weg, begeleid door Gods zegen, voert mij naar heelheid
- Ik kom in het midden, in het ware, oneindige Licht van verlossing

Toen ikzelf steeds meer naar het midden wandelde realiseerde ik mij dat deze beweging (van buiten naar binnen) voor mij symbool staat voor de tijd die ik regelmatig nodig heb om stil te staan, op gezette tijden mij af te zonderen, alleen te zijn. Om gedachten en gevoelens op te merken die om aandacht vragen, juist ook wat lastig is. Doe ik dat te laat dan geeft mijn lichaam mij signalen, in de vorm van onrust, of een benauwd gevoel. Dan is het tijd om in te keren, 'de spiraal naar het midden' te gaan bewandelen en mij ook weer te verbinden met het goddelijke, waar het centrum in de spiraal symbool voor staat. Zo houd ik koers.

De meditatiespiraal daar in Beieren herinnerde mij aan die beweging: het koers houden.

Een paar dagen later bezochten we in Passau de indrukwekkende Dom en aansluitend liepen we even de Domwinkel binnen. Daar viel mijn oog op een kleine spiraal in brons, niet groter dan 4,5 cm. Op het doosje staat:

'Het centrum van de spiraal symboliseert ons innerlijk, de plek waar wij heel diep verbonden zijn met onze innerlijke stem, met het goddelijke deel in ons. Hier weten wij, dat wij geborgen zijn, dat ons niets gebeuren kan, dat wij op God vertrouwen mogen'.

Het bronzen beeldje staat nu op een mooi plekje in ons huis. Om mij eraan te herinneren koers te houden.

Ans de Graaf-Blokland

inkijk

***“Als de dominee op dreef was
Tegen oorlog en geweld
En als ik alle kleine ruitjes
Van elk kerkraam had geteld....”***

***Je ogen dwalen af, je kunt je niet meer
concentreren op de preek en dan zie ie.....***

Welke koers?

Kunst ten dienste van religieuze bouw- en meubelkunst

“Als de preek je gaat vervelen en je niet meer luisteren kunt.... Dan is er pé, pé, pepermuúúúnt!”

“De protestantse cocaïne.”

Zo verwoordt Stef Bos in zijn song ‘Pepermunt’ het als ‘zijn redding en geluk’ als hij het woordenbombardement vanaf de preekstoel niet meer volgen kan.

“Als de dominee op dreef was
Tegen oorlog en geweld
En als ik alle kleine ruitjes
Van elk kerkraam had geteld....”

Je ogen dwalen af, je kunt je niet meer concentreren op de preek en dan zie je (niet de kerkramen, maar) de onderkant van de preekstoel waar drie paneeltjes van geboetseerde bas-reliëfs in terra cotta zijn ingevoegd. Wat beelden ze uit? Wat moet ik me er bij voorstellen? Kan ik dit nog wel begrijpen in deze tijd?

Aan de hand van verzamelde gegevens van ons gemeentelid Maaïke Diekema over het werk en leven van de betreffende

beeldhouwer: Simon Miedema kunnen wij een bescheiden toelichting geven over de terra cotta paneeltjes in onze preekstoel. Dat zal in verschillende delen opgebouwd worden. Dus nu niet het hele verhaal, maar slechts een inleiding. In een volgende uitgave van DOORKIJK zal een vervolg geschreven worden. Wij zijn Maaïke heel erg dankbaar voor het aanleveren van deze informatie en haar niet aflatende inzet om geschiedkundige wetenswaardigheden boven tafel te krijgen.

Om zo'n uitbeelding zoals van deze paneeltjes te kunnen begrijpen, dienen we eerst de setting en de tijd waarin het is ontstaan nader te beschouwen.

Daarom gaan we eerst naar Rotterdam, de plaats waar Miedema (als jong kind van een Fries gezin daarheen verhuisd) opgroeit. Daar geniet hij ook zijn opleiding in decoratieve en toegepaste kunst aan de Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen. Hij zal daar later ook als leraar boetseren en ornament-tekenen verbonden blijven.

In Rotterdam is nog wel wat werk van Miedema te vinden, o.a. in de fontein op het plein achter het stadhuis van Rotterdam, maar ook in en op de Remonstrantse kerk aldaar. De architect van dit gebouw: Henri Evers (in die tijd hoofddocent aan de hiervoor genoemde academie) zal Miedema wel gevraagd hebben om hem assistentie te verlenen het kerkgebouw te decoreren (immers waren zij beiden dezelfde tijd verbonden aan dit opleidingsinstituut).

De uiterlijke vorm van de Arminuskerk is kenmerkend voor de bouwwijzen zoals die in de 19^e eeuw werden uitgevoerd.

Hoewel we daar enkele kanttekeningen bij moeten maken.

Betreffende kunststroming waartoe ook dit kerkbouw gerekend kan worden, is voornamelijk van een behoudende, klassieke stijlopvatting. Dat was een stroming die vasthield aan de oude stijlen van vroegere eeuwen, zoals romaans, gotiek en renaissance. Betreffende stijlkenmerken zijn te

Sullivan

herkennen in dit kerkgebouw. We noemen dat samenvoegen van verschillende stijlen ook wel eclectisch. Dat is de ene 'koers' van de 19^e eeuw, de andere is gebaseerd op vernieuwende elementen en materialen. Deze vernieuwende koers/stijlrichting vond voornamelijk plaats in de VS o.a. bij architect Sullivan in Chicago. Deze richting wordt ook wel het functionalisme of modernisme in de architectuur genoemd. Een bekende uitgangspunt hierin was: "De vorm volgt de functie". Daarbij was bij hem (Sullivan) ook decoratie in opgenomen, maar zodanig dat de vorm ervan de functie van het gebouw volgt.

Van der Rohe

Later (in het begin van de 20^e eeuw) zullen de decoratieve elementen als verwerpelijke toevoegingen gezien worden. In het algemeen waren de vernieuwende elementen in de kunst van de 19^e eeuw voorsnog voornamelijk te herkennen in de schilderkunst. De bouwkunst en beeldhouwkunst liepen in deze tijd nog achter op deze ontwikkelingen. In de 20^e eeuw werd deze achterstand ruimschoots ingehaald. Te denken valt o.a. aan het werk van Mies v. d. Rohe.

Toch zijn er ondanks dat het kerkgebouw aan de Westersingel behoudend genoemd kan worden enkele vernieuwende aspecten te vinden, o.a. in de beglazing van het gebouw. Deze zijn ontworpen door de glasschilder L. de Contini. Hij laat zich in de vormgeving ervan leiden door de Jugendstil (of ook wel Art Nouveau genoemd). In die tijd de gangbare vormgeving voor allerlei decoraties en toegepaste kunst, zoals sierraden e.d. Maar ook gebouwen uit die tijd kunnen we tot deze kunststroming rekenen, o.a. het Witte Huis aan de Wijnhaven in Rotterdam (één van de eerste wolkenkrabbers in Europa). Het Witte Huis dat voor het overgrote deel gespaard is gebleven van de gevolgen van de bombardementen tijdens de Tweede Wereldoorlog, is in dezelfde tijd gebouwd als de Remonstrantse kerk (1897). Bij deze wolkenkrabber (elf verdiepingen hoog!) ontworpen door de architect Willem Molenbroek is de Amerikaanse invloed (zoals hiervoor reeds benoemd) kenmerkend. Hoewel het nog niet zo uitgesproken is als het werk van Sullivan. Er zijn duidelijke elementen van de Jugendstil te

herkennen in de decoratie van dit gebouw. Ook te zien in de beelden die tegen de verschillende gevels van dit gebouw staan. Deze zijn ontworpen door 'onze' Simon Miedema. Of hij deze beelden zelf ook heeft vervaardigd, is mij niet bekend. Er zijn wel duidelijke Jugendstil-ornamenten te zien in deze beeldhouwwerken. De figuren zijn gemaakt in een allegorische setting. Dat wil zeggen dat de beelden een symbolische betekenis hebben: 'Zeevaart', 'Handel', 'Landbouw', 'Vooruithang', 'Nijverheid', enz. Door middel van symbolen in de voorstelling verwees men in de figuratieve stroming naar ideeën of gevoelens. Abstracte ideeën als bijvoorbeeld waarheid, verleiding of strijdlust werden gesymboliseerd door personificaties: vrouwen, dieren en planten.

Dergelijke verbeeldingen waren toendertijd en in de eeuwen ervoor gangbaar, maar in onze tijd kunnen wij ons daarbij niet veel meer voorstellen.

Deze allegorische manier van uitbeelden zal de volgende keer het startpunt zijn voor het tweede deel van dit exposé.

*Arminuskerk
Evers*

*Witte Huis
Molenbroek*

*Vooruitgang
Miedema*

**Wat is geloof? Is dat: Kerk? Of: In de kerk?
Of toch iets anders?**

blik verruimen

**In dit epistel komen drie artikelen/
boeken aan de orde over vergroening
als koers in geloof en theologie en politiek.
Eén van de auteurs ervan zal het komende
jaar (29 maart 2020) bij ons tijdens een
Kruispoortlezing een toelichting geven
over het pas verschenen boek!**

Geloven we het wel?

-In AdRem van juni 2019: 'Zorgt de mens wel goed voor God's schepping?', een recensie van Peter Korver over het in maart 2019 verschenen boek van Trees van Montfoort: 'Groene Theologie'. Zij komt in een Kruispoortlezing in maart 2020 toelichting op dit item geven.

-Een essay in Trouw van 31 augustus 2019: 'Mijn groene bekering' van Sam Janse, emeritus predikant van de PKN, voortkomend uit de meer bevindelijke hoek daarvan.

-Een tweede essay uit Trouw van 14 september 2019: 'Het schrikbeeld van het ecofacisme', naar aanleiding van een boek van Naomi Klein: 'BRAND!', een nieuwe groene politiek, dat in september 2019 is verschenen.

Drie gezichtspunten, elk met een andere start. Toch overlappen en raken ze alle drie elkaar enigszins, namelijk in religie, theologie, geloof en politiek.

Net zo min als religie, theologie en geloof één op één hetzelfde zijn, zijn de genoemde artikelen/boeken niet van eenzelfde oorsprong. Toch ademen ze wel alle drie eenzelfde sfeer met een impliciete vraag: 'waarin en waarom mensen ergens in geloven en hoe zij daar vorm aan geven'.

lets waar veel gelovigen van nu (of twijfelaars) mee worstelen, waarschijnlijk ook u: 'Hoe verhoudt mijn geloof zich tot het leven op aarde, en hoe dien ik daar mee om te gaan?' En: 'Wat vraagt God (als Hij/Zij dat al vraagt) mij om daar als antwoord op te geven?'

Elk van deze auteurs doet een (kleine) poging in deze richting:

Trees van Montfoort: "De mens dient zich wat bescheidener op te stellen t.o.v. de natuur. We zijn geen rentmeesters, maar een onderdeel van die natuur. We zijn er afhankelijk van".

Sam Janse: "Het Koninkrijk van God is een aardse aangelegenheid. Het Oude Testament laat mij ontdekken dat zegen en verlossing concreet zijn. Ik moet als pastor ook vragen naar het 'gewone leven'; en dat alles 'voor het aangezicht van God'.

Naomi Klein: "We kunnen als christelijke 'witte' wereld niet langer uitstralen dat de niet-witte, niet-christelijke mensen de minderen zijn, de anderen, gevaarlijke indringers".

Hoewel deze laatste inbreng een duidelijk andere lading heeft (namelijk een politieke), hebben de drie gezichtspunten één duidelijke overeenkomst, namelijk: 'GROEN' (**Groene** theologie / Mijn **groene** bekering / Brand!, een vurig pleidooi voor een nieuwe **groene** politiek)

De eerste twee hebben een heldere verbintenis met geloofszaken: theologie en bekering. De laatste echter pas in tweede of derde instantie, omdat de maatschappij en het daaruit voortkomend handelen wordt gezien als een exponent van christelijke bron of waarden.

Dit politieke standpunt brengt ons direct op de vraag: ‘Of het geloof wel iets uit te staan heeft met de politiek?’ Maar aan de andere kant kun je je ook afvragen of geloof in het algemeen zich wel kan permitteren om zich afzijdig te houden van een politieke houding. Onbedoeld of ongewild geeft Sam Janse blijk van dat hij daar een actieve rol in wil nemen. Immers de persoonlijke manier van handelen en bewuste keuzes maken (hoe klein ook) heeft gevolgen voor de grote structuren van de maatschappij. Een voorbeeld: Sam Janse: “Ik onderzoek mijn ecologische voetafdruk. Per aardbewoner hebben we 1,8 ha. Meer gebruiken lijkt me immoreel, ook al zit de gemiddelde Nederlander op 6,5 ha. Ik kan het naar mijn kleinkinderen toe niet maken. Maar de uitslag valt niet mee. Ik heb ruim een halve hectare meer nodig dan mij toekomt.”

Het maakt nogal wat uit of je dan met je ‘geloofje’ voor een VROEM-VLIEG-DOOR-partij kiest, of met de beide benen in de aardse klei staat en bewust bent van de gevolgen van jouw keuzes voor de schepping en of de aarde. Hoe serieus neem je jouw geloof, als dat niet te vertalen valt in jouw handelen of de keuzes die je maakt? Sam Janse gaat niet zo ver dat hij een bewuste ‘politieke’ keuze maakt. Nee, hij blijkt zelfs nog zeer gevoelig voor de ‘orthodoxe’ setting. Hoewel hij zeker in zijn dagelijkse leven heel bewuste keuzes maakt, gaan zijn gedachten (nog?) niet zo ver dat hij zijn handelen naar een groter geheel vertaalt (in hoeverre je daar dan ook de macht toe zou hebben): “Ik wil geen afstand doen van het label ‘orthodox’.” (...) “Het is natuurlijk een andere orthodoxie dan mijn broeders en zusters ter rechterzijde. Maar ik wil wel in de grote traditie van de kerk staan. Dat is me lief, daar leef ik uit. Ik besef nog steeds dat theologie iets anders is dan duurzaamheidsideologie. Ja, ik trek de zaken wel scheef in mijn zorgen voor de aarde, lucht en water. Maar op haar beste momenten heeft de kerk altijd gezegd wat op dat moment gezegd moest worden. Vaak terecht eenzijdig. Dat is het *Gebot der Stunde*, iets wat hier en nu absolute prioriteit heeft.” Toch geeft hij in zijn betoog aan: “Ook al probeer ik met al mijn getob iets ‘te winnen’. De wereld zal daarmee natuurlijk niet veranderen. Woedende commentaren borrelen er soms bij mij op bij wat ik zie en hoor. Tegen politici die de menselijke invloed op het klimaat ontkennen (‘dom of slecht of allebei).” Hij eindigt met het volgende:

“Ik kijk opnieuw naar mijn ecologische voetafdruk. Die uitslag valt nog steeds niet helemaal mee.” (...) “Hoever ga ik? Voorlopig heb ik als *Pastor* de genade nog wel nodig om *selig* te worden.”

Dit laatste is natuurlijk een leuke woordspeling, maar richt ons juist weer op een grondhouding die wringt in het handelen en geloven van Sam Janse. Hoewel ik waardering heb voor zijn stellingname en zijn manier van leven, is er toch een onvolkomenheid: hij probeert door zijn handelen en geloven ‘selig’ te worden. Het is dus egocentrisch gericht, op zijn eigen zielenheil. Hoewel juist deze orthodoxe geloofsvleugel pretendeert daar wars van te zijn, lijken zij zich daar soms maar al te graag in te wentelen en zichzelf te kastijden om vooral ‘selig’ te worden. Sam Janse schrijft zelf ook in zijn stuk: “Met het lijf leer je weer andere dingen dan met de geest. Ik begrijp nu beter waarom reformatorische theologen huiverig waren voor goede werken, althans voor het programmatische ervan. Je wordt er zo’n goed mens van.”

Toch blijft er een rafelrandje of een los draadje hangen bij de opstelling van Janse, namelijk: handelen en geloven zijn uiteindelijk geen synchrone exercities. Geloven doe je in de kerk en al wat daarbuiten plaatsvindt, is ‘peanuts’.

Hoe anders is de houding van Trees van Montfoort nu.

Een fragment uit het voorwoord van haar boek: “Sinds mijn zestiende of zeventiende ben ik bezig met theologie en met duurzaamheid. Die twee stonden los van elkaar. In studie en beroep was ik theoloog, in mijn privéleven en in politieke keuzes was duurzaamheid belangrijk.” (...) “Pas sinds een kleine tien jaar zijn ecologische vragen van invloed geworden op mijn theologie en andersom.” (...) “Het combineren van theologie en duurzaamheid, ecologie en geloof, is voor mij een grote eyeopener geworden. Ik begon ineens in de Bijbel van alles te lezen wat ik voorheen over het hoofd gezien had, theologie werd relevant voor terreinen waar het eerst niets mee te maken had. En andersom.” (...) “Duurzaamheid dreigt een containerbegrip te worden waar van alles onder kan vallen en waar niemand tegen kan zijn. Ik gebruik het in de beperktere betekenis van ecologische duurzaamheid en breder dan alleen op de toekomst van mensen. Het gaat om de toekomst van de hele aarde.”

Naomi Klein: “De ontwrichting van het klimaat dwingt tot een afrekening op het terrein dat de conservatieve geesten de meeste afkeer inboezemt: herverdeling van welvaart, het delen van middelen, en herstelbetalingen. Steeds meer mensen bij radicaal-rechts beseffen dit maar al te goed, en daarom verzinnen ze diverse verwrongen motieven waarom dit allemaal onmogelijk is.” De Noorse terrorist Breivik: “Groen is het nieuwe rood – stop het milieucommunisme!” Trump: “Ons land is vol!” De Italiaanse populist Matteo Salvini: “Onze havens zijn en blijven gesloten!”

Naomi Klein: “De klimaatcrisis is in zeer grote mate veroorzaakt door de welvarendste lagen van de maatschappij: bijna 50 procent van de mondiale uitstoot wordt geproduceerd door de rijkste 10 procent van de wereldbevolking, en de rijkste 20 procent is verantwoordelijk voor 70 procent van de uitstoot. Maar de gevolgen van die emissies worden het eerst gevoeld door de armsten en dwingen steeds meer mensen ertoe om weg te trekken, en die aantallen zullen alleen maar toenemen.”

Trees van Montfoort: ***“Als ecologische theologie geen aandacht heeft voor gender, loopt ze het gevaar wel op te komen voor de aarde, maar ten koste van vrouwen. En ook vaak ten koste van armen. En uiteindelijk ook van de aarde.”***

“Nu is het ontwikkelen van een eco-theologie een noodzakelijke inbreng voor een geloof voor onze tijd. Groene Theologie geeft wat mij betreft een indrukwekkende aanzet”, zo schrijft Peter Korver tenslotte over het uitgangspunt van Trees van Montfoort. Een mooie uitzwaaijer van dit stuk en een prikkelende inleiding voor een Kruispoortlezing die 29 maart 2020 zal plaatsvinden.

MIS HAAR NIET!

HvdW

Wie kerkgang aanziet voor het volgen van Jezus, probeert een vijfgangendiner te eten uit een eierdopje.

Komende preekbeurten

10 november	Mw. M.E. Rosen Jacobson-v. Dam	Aanvang: 10.00 u
24 november	Ds. W. Lagrouw Laatste zondag kerkelijk jaar	Aanvang: 10.00 u
8 december	Mw. S. van Zeeland-van Cassel	Aanvang: 10.00 u
25 december	Mw. ds. E. Magnee-de Berg Kerstviering	Aanvang: 10.00 u
5 januari	Dhr. J. Marinus Aansluitend Nieuwjaarsontmoeting	Aanvang: 10.00 u
19 januari	Mw. ds. A.G. Ochtman-de Boer	Aanvang: 10.00 u
2 februari	Mw. ds. IL. Tan Viering Avondmaal	Aanvang: 10.00 u
16 februari	Dr. K. Holtzapffel	Aanvang: 10.00 u
1 maart	Mw. drs. E.C. Gutteling-Sieverink	Aanvang: 10.00 u
15 maart	Ds. M. Junte Aansluitend AVL	Aanvang: 10.00 u
5 april	Mw. ds. R. Ritmeester Palmzondag	Aanvang: 10.00 u
9 april	Ds. W. Lagrouw Witte Donderdag-Viering Avondmaal	Aanvang: 19.00 u
10 april	Goede Vrijdagviering	Aanvang: 19.00 u
12 april	Mw. ds. R. Ritmeester Paasdienst	Aanvang: 10.00 u
3 mei	Mw. ds. E. Magnee-de Berg	Aanvang: 10.00 u
17 mei	Dr. J. Berkvens	Aanvang: 10.00 u
31 mei	Ds. M. Junte Pinksterdienst	Aanvang: 10.00 u

Ik geloof iets pas als ik het niet zie. Als ik het zie heb ik geen geloof nodig.

